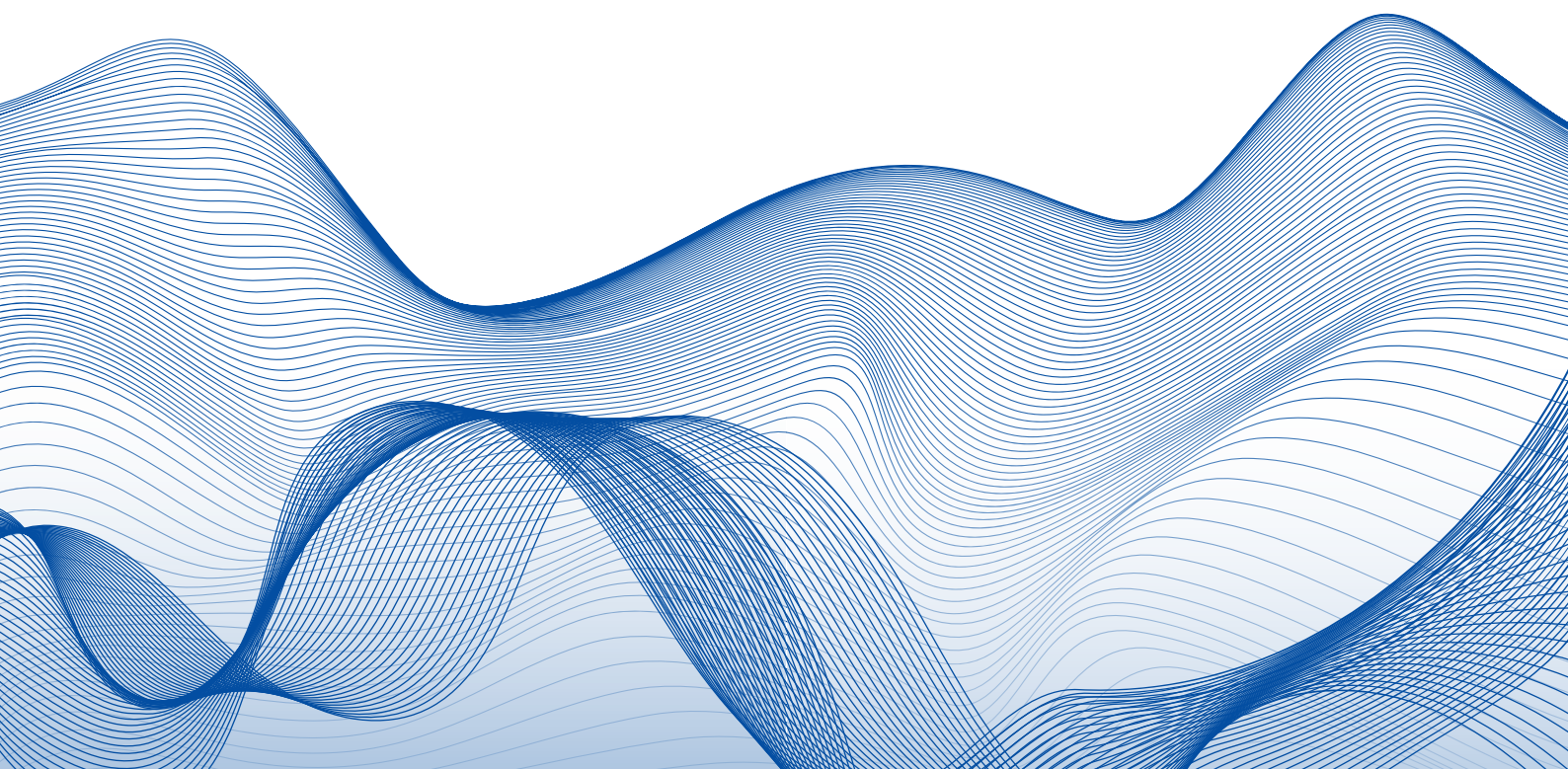

ŽEF SUSITIKIMAI SU PARTIJŲ ATSTOVAIS: ŠVIETIMAS IR INOVACIJOS 2028-AISIAMS

Artėjant **2024 m. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimams**, asociacija „**Žinių ekonomikos forumas**“ (ŽEF) surengė susitikimų ciklą su pagrindinių politinių partijų atstovais **švietimo** bei **ekonomikos ir inovacijų** srityse. Jų metu buvo siekiama išgirsti ir diskutuoti dėl nuostatų bendrojo ugdymo, pedagogų rengimo, aukštojo mokslo klausimais / aptarti esamus iššūkius, susijusius su **aukštos pridėtinės vertės ekonomikos plėtra**, sąlygų, skatinančių verslą **investuoti į mokslinius tyrimus kūrimą** bei būsimos Vyriausybės **prioritetus švietimo, mokslo bei ekonomikos ir inovacijų srityse**.

Susitikimuose su partijų atstovais švietime dalyvavo ir su švietimu susijusių asociacijų atstovai, švietimo ekosistemos dalyviai, ekspertai: Lietuvos mokyklų vadovų asociacija, Lietuvos progimnazijų asociacija, Lietuvos moksleivių sąjunga, Renkuosi mokytis, Lyderiaujančių Lietuvos universitetų, pedagogų rengimo centrų atstovai, Lietuvos EdTech asociacija, Lietuvos leidėjų asociacija bei Inovatyviausių mokyklų vadovų ir ŽEF bendruomenės atstovai.

Susitikimuose su partijų atstovais ekonomikos ir inovacijų srityse dalyvavo inovacijų ekosistemos dalyviai, ekspertai: Lietuvos lazerių asociacija, Lietuvos biotechnologijų asociacija (LithuaniaBIO), Lietuvos žaidimų kūrėjų asociacija, Lyderiaujančių Lietuvos universitetų atstovai, Mokslinių tyrimų ir technologijų organizacijų asociacija (RTO Lithuania), Lietuvos rizikos ir privataus kapitalo asociacija, Lietuvos inovacijų centras ir ŽEF bendruomenės atstovai.

Susitikimuose dalyvavo šių politinių partijų atstovai(-ės) (abėcėlės tvarka): Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“, Laisvės partijos, Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio, Lietuvos socialdemokratų partijos, Tėvynės sąjungos – Lietuvos krikščionių demokratų. Į susitikimus taip pat buvo kviestos, tačiau atsisakė dalyvauti Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga bei politinė partija „Nemuno aušra“.

Pateikiame apibendrintas pagrindines partijų atstovų išsakytas mintis susitikimuose.

DEMOKRATŲ SĄJUNGA „VARDAN LIETUVOS”

Prioritetai švietimui

Atstovė švietimo srityje – V. Targamadžė – mažiau biurokratijos ir pokyčių, daugiau susitarimo dėl švietimo vizijos

Susitikimo metu partijos atstovė pagrindinį dėmesį sutelkė į per dideles pokyčių apimtis, biurokratinę naštą, tenkančią mokykloms bei švietimo vizijos trūkumą.

Nuostatos ir siekiai bendrajame ugdymui – mokytojų atlygis turi pasiekti 130 proc. vidutinio DU; valstybinė politika turi galioti ir privačiam sektoriui; mokytojams turi būti kompensuojamos kanceliarinės išlaidos; tikima, jog mokytojų trūkumas (ypač, STEM srityse) gali būti išspręstas skatinant gretutines studijas bei persikvalifikavimą. Atstovė išreiškė nerimą dėl „dviejų sistemų” bendrajame ugdyme, akcentuodama socialinę skirtį tarp savivaldybių bei privačių mokyklų.

Aukštojo mokslo srityje, pasak partijos atstovės, reikalingas universitetų bei kolegijų autonomijos didinimas, LMT „sustygavimas”, SKVC veiklos pergalvojimas, atkreiptas dėmesys į universitetų trečiosios misijos finansavimą bei LURK „politinio potencialo išbarstymą”.

Aukštos pridėtinės vertės ekonomika ir inovacijos

Atstovas ekonomikos ir inovacijų srityje – L. Savickas – reikalinga fokusuoti prioritetus ir jausti laiko svarbą

Susitikimo metu partijos atstovas pabrėžė investicijų didinimo mokslui ir inovacijoms svarbą, ypač – fokusuojantis į prioritetines sritis, žaliają transformaciją bei RRF „restartavimą”.

MTEPI investicijų plėtra – tikimasi 2030 m. pasiekti ne mažiau 1% nuo BVP dalies valstybės biudžeto asignavimų MTEPI; atkreipiamas dėmesys į tai, jog šiuo metu „neužfiksuojamos” visos realios investicijos mokslo ir inovacijų plėtrą, todėl svarbu supaprastinti investicijoms į MTEP lengvatų apskaitymo procedūras smulkiems, vidutiniams verslams bei turėti paskatų inovacijoms sistemą.

Talentų pritraukimas ir išlaikymas grindžiamas siekiu parengti aukštųjų technologijų verslų ir kvalifikuotų specialistų pritraukimo strategiją, skatinant grįžti išvykusius lietuvius bei atvykti užsienio talentus ir tyrėjus, Work in Lithuania programos plėtra bei tarptautinių studentų išlaikymu.

Susitikimo metu atkreiptas pozityvus dėmesys į Inovacijų agentūros reformos tęstinumą, išsakyta pastabų dėl „prarasto” RRF finansavimo – planuojama klausimą „restartuoti”.

Prioritetinėmis išskirtos gyvybės mokslų (pabrėžiant tęstinumą) bei žaliosios energetikos (kaip nerealizuota) sritys. Skirta daug dėmesio orientacijai į klimatui neutralią ekonomiką bei paklausai inovacijoms per viešųjų pirkimų procesus.

Prioritetai švietimui

Atstovas švietimo srityje – V. Mitalas – palankios sąlygos mokytojams, NŠA pertvarka ir švietimo inovacijų proveržis

Susitikimo metu partijos atstovas didžiausią dėmesį skyrė palankių sąlygų mokytojams kūrimui, institucijų veiklos efektyvinimui bei švietimo inovacijų proveržiui aptarti.

Nuostatos ir siekiai bendrajam ugdymui: mokytojų atlygis iki 2024-ųjų pabaigos turi pasiekti 130 proc. šalies vidutinio DU, skiriamas didelis dėmesys mokytojų tinklų, vadovų korpuso kompetencijų stiprinimui; pedagogų rengimas turi būti labiau „priartintas“ – pedagogines kompetencijas suteikti įvairių kitų sričių praktikams galima paraleliai darbo mokykloje metu; NŠA turi būti pertvarkyta siekiant užtikrinti efektyvų darbą, egzaminų rengimas ir vertinimas neturėtų būti vienos institucijos funkcijomis.

Švietimas turi reaguoti ir į ekonominius pokyčius – perėjimą prie aukštos pridėtinės vertės sričių.

Aukštojo mokslo srityje svarbus tarptautiškumas – tiek tarptautinio mokslo lygio, tiek talentų prasme. Svarbus bendradarbiavimas tarp mokslo ir verslo, finansavimas pažangiai mokslinių tyrimų infrastruktūrai bei 1 proc. nuo BVP į MTEPI finansavimo iš valstybės sektoriaus pasiekimas 2030 m.

Aukštos pridėtinės vertės ekonomika ir inovacijos

Atstovė ekonomikos ir inovacijų srityje – A. Armonaitė – auginti aukštos pridėtinės vertės sektorius, įveikti vidutinių pajamų spąstus, padėti verslui

Susitikimo metu partijos atstovė pabrėžė, jog Lietuvos ekonomikoje būtina auginti aukštos pridėtinės vertės sektorius, siekiant įveikti vidutinių pajamų spąstus, o Ekonomikos ir inovacijų ministerija turi žiūrėti plačiau nei vien savo veiklos srityje, kadangi verslą veikia ir platesnis politikos laukas.

MTEPI investicijų plėtra – tikimasi 2030 m. pasiekti ne mažiau 1% nuo BVP dalies valstybės biudžeto asignavimų MTEPI; 60-70 proc. finansavimo turėtų būti skiriama taikomiesiems tyrimams, likusi dalis – fundamentiniams; Universitetai turėtų būti labiau atviri verslui, turėtume vystyti tyrimus, pavyzdžiui, dirbtinio intelekto temose; verslo investicijas reikalinga skatinti per mokestines lengvatas, infrastruktūrą, finansus, gebėjimus bei užsienio partnerių įsitraukimą; ketinama suteikti naują impulsą mokslinių centrų, universitetų ir pramonės bendradarbiavimui per misijomis grįstas mokslo ir inovacijų programas.

Talentų pritraukimas ir išlaikymas paremtas mokslo ir verslo ryšių glaudinimui rengiant aukštos kvalifikacijos specialistus, siekiu pritraukti naujų tyrėjų į prioritetinius sektorius, grąžinti išvykusius talentus bei migracijos procedūrų paprastinimu aukštos kvalifikacijos specialistams.

Atkreiptas dėmesys į sėkmingai atliktą inovacijų reformą, pastebėta, jog siekiama pritraukti daugiau verslo aplinkos specialistų.

Prioritetinės sritys apibrėžiamos pagal Sumanios specializacijos koncepciją, papildomai atkreiptas dėmesys į gynybos pramonę, dirbtinio intelekto (DI) IT sektoriuje bei žaliojo kurso technologijas – Lietuva gali būti DI ar žaliųjų inovacijų „testavimo hub’as“. Atkreipiamas dėmesys, kad į inovatyvių sričių reguliavimą reikalinga žiūrėti lanksčiau.

Prioritetai švietimui

Atstovas švietimo srityje – S. Kairys – laisvė mokytojui, kūrybiškumas ir darnus vystymasis

Susitikimo metu partijos atstovas pabrėžė, jog švietimo sistemos ašis yra mokytojas, tad reikia jam „netrukdyti“, o ugdyme būtina skirti daugiau dėmesio kūrybiškumo ir darnaus vystymosi kompetencijoms.

Nuostatos ir siekiai bendrajam ugdymui: mokytojų atlygio kėlimas turi vykti vadovaujantis politinių partijų Susitarimu dėl švietimo, ne mažiau svarbu mokytojo „išlaisvinimas“ bei sprendimo priėmimo galios proporcija, kitaip profesija bus nepatraukli, ypač, naujai, „daug laisvesnei kartai“; siekiama mokytojų krūvio mažinimo; mokytojų rengime reikalingi pokyčiai – būtina užtikrinti galimybes pedagoginę kvalifikaciją įgyti per trumpesnę, nei vienerių metų laikotarpį, o į trūkstamas (ypač STEM) sritis pritraukti „ekspertų“, šiuo metu dirbančių, pavyzdžiui, versle; ateityje reikalinga atsisakyti „profiliovimo“, tačiau dabar tam nėra tinkamas metas.

Aukštojo mokslo srityje pastebima, kad šiuo metu nėra iki galo aiškus kolegijų vaidmuo, „prarastas“ aukštojo mokslo dualumas, o absolventų trūkumo įvairiose srityse „problemos užmaskuotos užsienio studentais“. Ketinama skirti 1,5 proc. nuo BVP MTEPI, valstybės skiriami finansai universitetams turėtų būti susieti su grąža – mokslu, kurio reikia valstybei. Aukštosios mokyklos turėtų veikti išvien su verslu.

Aukštos pridėtinės vertės ekonomika ir inovacijos

Atstovas ekonomikos ir inovacijų srityje – A. Bagdonas – mažiau biurokratijos verslui, daugiau investicijų į MTEPI

Susitikimo metu partijos atstovas didžiausią dėmesį skyrė biurokratijos verslui mažinimui, investicijoms į MTEPI bei migracijos politikai.

MTEPI investicijų plėtra planuojama lygiomis dalimis per valstybės ir verslo investicijų apimčių didėjimą. Siekiant paskatinti verslą investuoti į MTEPI, ketinama didinti mokestines lengvatas; šalia to daug dėmesio skirta reinvestuojamo pelno apmokestinimo atsisakymui, duomenų valstybinėms įmonėms sinchronizacijai, taip mažinant administracinį krūvį verslui.

Talentams pritraukti ir išlaikyti būtini migracijos politikos pokyčiai, svarbu sistemingai užsiimti užsieniečių pritraukimu bei išvykusių iš Lietuvos talentų sugrąžinimu, tam turi būti kuriamos paskatos (pavyzdžiui, atleidimas nuo GPM mokėjimo 5 metus).

Prioritetinėmis sritimis susitikimo metu buvo išskirtos biotechnologijų, lazerių sektoriai bei žaidimų industrija. Ketinama „peržiūrėti“ Sumanios specializacijos koncepciją, susiaurinant numatytas prioritetines sritis. Prioritetu taip pat ketinama „pripažinti“ gynybos pramonės vystymą.

Prioritetai švietimui

Atstovai švietimo srityje – L. Gudžinskas, R. Motuzas – pokyčių auditas ir parama mokytojui

Susitikimo metu partijos atstovai akcentavo bendrajame ugdyme įvykusių pokyčių auditavimo būtinybę bei dėmesį mokytojui.

Nuostatos ir siekiai bendrajam ugdymui: mokytojų darbo užmokestis turi didėti, darbo krūviai turėtų būti skirstomi tolygiau ir mažėti, taip pat kaip ir klasių dydžiai. Švietime itin svarbus politinių partijų Susitarimo tęstinumo palaikymas; papildomo dėmesio reikalauja ir vadybinių gebėjimų stiprinimas, NŠA perorganizavimas; Mokytojų rengime turi atsirasti aiškus „valstybinis užsakymas“ tam, kad būtų subalansuotas esamas trūkumas, būtina didinti perkvalifikavimo galimybes; reikalinga atsisakyti privalomo matematikos egzamino, atsakingiau žiūrėti į įtraukųjį ugdymą bei skirti dėmesį ikimokykliniam ir priešmokykliniam ugdymui.

Aukštojo mokslo srityje svarbu stiprinti akademinę savivaldą, pavyzdžiui, keičiant aukštųjų mokyklų vadovų rinkimo sistemą; būtina skirti daugiau dėmesio studentų socialiniams poreikiams; mokslo ir studijų institucijų finansavime reikalinga valstybės užsakymų politikos dalis bei aiškesnė institucijų diferenciacija pagal veiklos orientaciją ir statusą.

Aukštos pridėtinės vertės ekonomika ir inovacijos

Atstovas ekonomikos ir inovacijų srityje – G. Paluckas – prieiga prie kapitalo bei ekonominis nacionalizmas

Susitikimo metu partijos atstovas dėmesį skyrė pabrėžti kapitalo prieinamumą siekiant skatinti investicijas, inovacijų augimo bei reikalingo ekonominio nacionalizmo kryptis.

Inovacijų vystymas, **investicijos į MTEP** turi būti integruotos ir veiksmingos, ypač prioritetinėse srityse. Mokslo ir verslas turi turėti sąsają, siekiama sukurti mokslo, technologijų ir inovacijų programas, padedant aukštą augimo potencialą turinčioms mažoms ir vidutinėms įmonėms augti; įveikinti inovatyvios įmonės statusą, mažinti biurokratinę naštą bei reguliavimą verslui, investuojančiam į tyrimus ir inovacijas; atkreipiamas dėmesys į paskatas R&D centrums, siekiant juos išlaikyti Lietuvoje;

Reikiamų **talentų užtikrinimui** svarbus neformalus kvalifikacijų pripažinimas, vidutiniu laikotarpiu reikalinga fokusuotis į užsieniečių studentų pritraukimą ir išlaikymą, ilguoju – iš esmės į švietimo sistemą, reikiamus pokyčius atliepiant rinkos poreikius.

LIETUVOS SOCIALDEMOKRATŲ PARTIJA

Ekonomikos augimo pagrindas – kapitalas, inžinerinė darbo jėga ir robotizacija. Veikiant globalioje rinkoje, konkuruojant su valstybėmis, kaip Kinija (nuosaikus požiūris, siekiama atnaujintų diplomatinių santykių), neprieštaraujant Europos sąjungos atviros rinkos principams, reikalinga rasti atitinkamas ekonominio nacionalizmo formas.

Taip pat svarbu vystyti gynybos, dvigubos paskirties technologijas.

Prioritetinių sričių atspindėjimas paremtas Sumaniosios specializacijos koncepcija.

TĖVYNĖS SĄJUNGA – LIETUVOS KRIKŠČIONYS DEMOKRATAI

Prioritetai švietimui

Atstovė švietimo srityje – R. Morkūnaitė-Mikulėnienė – „remontas padarytas“, svarbu tįsa, įsivertinimas ir pagalba

Susitikimo metu išsamiai aptarti įvykę pokyčiai bendrajame ugdyme, pabrėžta būtinybė juos tęsti ir užtikrinti tinkamą įgyvendinimą bei reikiamą pagalbą mokykloms bei savivaldybėms.

Nuostatos ir siekiai bendrajam ugdymui siejamos pirmiausia su įsipareigojimu politinių partijų Susitarimui dėl švietimo; pabrėžiama Tūkstantmečio mokyklų programos jau sukurta vertė per mokytojų tarpusavio bendradarbiavimą, aktyvesnį savivaldybių įsitraukimą, kuri ateinančių laikotarpiu generuos didelę grąžą; atkreipiamas dėmesys į įtraukiojo ugdymo svarbą; fokusuojamasi į tolesnę reikiamą pagalbą užtikrinti įvykusių pokyčių sėkmę. Siekiama, kad kiekviena mokykla būtų „gera mokykla“, poreikis ieškoti papildomų pritraukimo priemonių ne tik studentams, bet ir vyresniems žmonėms, užtikrinti persikvalifikavimo galimybes siekiant atliepti mokytojų trūkumo iššūkius; svarbu užtikrinti patogiausiai pasiekiamą jau egzistuojančią mokymo medžiagą bei didinti finansavimą naujos kūrimui; reikalinga rasti „suvedimo taškus“ tarp mokyklų ir universitetų, ypač STEAM sričių stiprinimui.

Su **aukštojo mokslo** ateitimi siejamas pirmosios pakopos studijų programų trukmės sutrumpinimas – 3 metų bakalauro; universitetų tarptautinimo stiprinimas; bei „socialiai jautrių klausimų“ sprendimai per antrosios stojimo eilės peržiūrą; pažangios mokslinių tyrimų infrastruktūros plėtojimas.

Aukštos pridėtinės vertės ekonomika ir inovacijos

Atstovas ekonomikos ir inovacijų srityje – M. Prievelis – High-tech – ekosistemos augimo variklis, gynybos pramonė bei inovacijų pareigūnai

Susitikimo metu partijos atstovas didžiausią dėmesį skyrė aukštųjų technologijų plėtrai, kaip ekonomikos „augimo varikliui“, prioritetinių sektorių palaikymo, prie jų – dėmesio gynybos pramonei skyrimo bei inovacijų pareigūno atsiradimui.

MTEPI investicijų plėtrai būtina mokslo ir verslo partnerystė, lengvatos, skirtos skatinti verslą pažangiųjų technologijų srityje, jungtis į aukštesnės vertės grandines; svarbu palaikyti startuolių ekosistemą, užtikrinti industrinės doktorantūros koncepto tinkamą įgyvendinimą bei siekiama 1 proc. nuo BVP į MTEPI finansavimo iš valstybės sektoriaus 2030 m.

TĖVYNĖS SĄJUNGA – LIETUVOS KRIKŠČIONYS DEMOKRATAI

Talentų augimui reikalinga restruktūrizacija, daugiau dėmesio diasporai, tik tuomet talentų iš užsienio pritraukimui: nuo sistemos peržiūros iki smulkių migracijos procedūrų, skaitmenizavimo ar *digital nomad* vizų išdavimo. Ne mažiau dėmesio turi būti skiriama ir vietos talentų rengimui, reakcijai į darbo rinkos poreikius;

Prioritetinės sritys apibrėžiamos pagal Sumanios specializacijos koncepciją – „sąrašas platokas, bet kryptis aiški“. Išskirtinis dėmesys skiriamas gynybos pramonės vystymui.

Bendradarbiavimas tarp valstybės, verslo ir mokslo turi būti grįstas pasitikėjimu.

Su detaliomis partijų programomis kviečiame susipažinti kiekvienos partijos internetinėje svetainėje.

ŽEF teiktus siūlymus visoms politinėms partijoms rasite www.zef.lt